

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1TdoV/1/2023
Identifikačné číslo spisu: 9516100198
Dátum vydania rozhodnutia: 17.04.2024
Meno a priezvisko: JUDr. František Mozner
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2024:9516100198.2

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z jeho predsedu JUDr. Františka Moznera a sudcov JUDr. Petra Paludu, JUDr. Martina Bargela, JUDr. Dany Wänkeovej a JUDr. Patrika Príbelského, PhD. v trestnej veci obvineného Q. Á. a spol. pre pokračovací zločin prijímania úplatku podľa § 329 ods. 1, ods. 2 Trestného zákona a iné, na verejnom zasadnutí konanom 10. apríla 2024 v Bratislave, o dovolaní ministra spravodlivosti Slovenskej republiky proti rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. apríla 2022, sp. zn. 3 To 5/2021, takto

rozhodol:

I. Podľa § 386 ods. 1 Trestného poriadku vyslovuje, že rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. apríla 2022, sp. zn. 3 To 5/2021, bol z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 3 Trestného poriadku porušený zákon v ustanoveniach § 2 ods. 12, § 119 ods. 3 a § 206 ods. 2 Trestného poriadku v prospech obvinených Q. Á. a I. Č..

II. Podľa § 386 ods. 2 Trestného poriadku zrušuje rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 13. apríla 2022, sp. zn. 3 To 5/2021, ako aj ďalšie rozhodnutia na zrušené rozhodnutie obsahovo nadväzujúce, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

III. Podľa § 388 ods. 1 Trestného poriadku prikazuje Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol.

Odôvodnenie

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd odvolací napadnutým rozhodnutím podľa § 321 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku zrušil odsudzujúci rozsudok Špecializovaného trestného súdu z 11. mája 2021, sp. zn. PK-1T/35/2016, týkajúci sa obvineného Q. Á. a súčasne podľa § 324 Trestného poriadku aj odsudzujúci rozsudok Špecializovaného trestného súdu zo 4. júla 2017, sp. zn. PK-1T/35/2016, v časti týkajúcej sa obvineného I. Č.. Ďalšími výrokmi podľa § 322 ods. 3 a § 285

písm. a) Trestného poriadku oslobodil oboch obvinených spod obžaloby, lebo nebolo dokázané, že sa stali skutky, pre ktoré boli stíhaní a ktoré boli obžalobou právne posúdené ako pokračovací zločin prijímania úplatku podľa § 329 ods. 1, ods. 2 Trestného zákona spáchaný v jednočinnom súbehu s pokračovacím prečinom zneužívania právomocí verejného činiteľa podľa § 326 ods. 1 písm. a) Trestného zákona. Zároveň podľa § 319 Trestného poriadku zamietol odvolanie prokurátora.

Toto rozhodnutie odôvodnil odvolací súd s poukazom na stanovisko trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu (ďalej len „trestnoprávne kolégium“) uverejnené v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „Zbierka“) pod č. 33/2019. Za kľúčové pritom považoval, že nakoľko uznesenie o začatí trestného stíhania podľa § 199 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku bolo v tejto veci vydané 26. septembra 2014, nemôže pokrývať neskoršie tri skutky zo 6. a 17. októbra 2014, za ktoré bolo obvineným vznesené obvinenie 19. marca 2015 a za ktoré boli napokon uznaní za vinných súdom prvého stupňa. Obvinenie za skutky, pre ktoré nebolo začaté trestné stíhanie, predstavuje podľa odvolacieho súdu neodstrániteľnú procesnú chybu, ktorej nezákonnosť sa prenáša na následné vznesenie obvinenia a ďalšie v trestnom konaní vykonávané procesné úkony, ako aj na obžalobu a odvolaním napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa, čo spôsobuje absolútnu dôkaznú núdzu vo vzťahu k samotným skutkom, pre ktoré boli obžalovaní de facto (avšak nie de iure) trestne stíhaní, čoho nevyhnutným dôsledkom z pohľadu odvolacieho súdu bolo zrušenie prvostupňového rozsudku a oslobodenie obžalovaných.

Minister spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „minister“) podal na základe podnetu špeciálneho prokurátora proti tomuto rozhodnutiu dovolanie z dôvodu podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku.

Odvolací súd podľa ministra pochybil v súvislosti s aplikáciou uvedeného stanoviska. Ako totiž vyplýva z odôvodnenia štvrtej právnej vety, zmyslom tohto stanoviska nebolo rušiť všetky trestné stíhanie od začiatku, resp. oslobodzovať všetkých obvinených na základe teórie plodov z otráveného stromu. S poukazom na rozsudky najvyššieho súdu z 1. marca 2021, sp. zn. 2 TdoV 1/2019, a z 23. júna 2022, sp. zn. 5 To 5/2021, minister uviedol, že ak uznesenie o vznesení obvinenia spĺňa obsahové náležitosti podľa § 206 ods. 3 Trestného poriadku (čo je aj posudzovaný prípad), vyvoláva aj účinky začatia trestného stíhania „vo veci“ v zmysle § 206 ods. 2 Trestného poriadku, od ktorého momentu sa posudzuje aj použiteľnosť dôkazov v trestnom konaní, odhládnuť od tých dôkazov, ktoré je možné získať aj pred začatím trestného stíhania. Ak teda vydaniu uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku nepredchádzalo uznesenie o začatí trestného stíhania podľa § 199 Trestného poriadku, neznamená to, že trestné stíhanie nezačalo.

Čo sa týka obrazových a zvukových záznamov v tejto veci, podľa ministra ide o kľúčové dôkazy, ktorých zabezpečenie zákon umožňuje aj pred začatím trestného stíhania, a teda na ich použiteľnosť nemá žiaden vplyv ani záver o absencii začatia trestného stíhania „vo veci“.

Oslobodenie obvinených z dôvodu, že nebolo dokázané, že sa stali skutky, pre ktoré boli stíhaní, je tak podľa ministra v príkrom rozpore s vykonaným dokazovaním.

S ohľadom na uvedené minister navrhol, aby dovolací súd podľa § 386 ods. 1 Trestného poriadku vyslovil, že napadnutým rozsudkom bol porušený zákon v prospech obvinených Q. Á. a I. Č. v § 2 ods. 12, § 206 ods. 2, ods. 3, § 285 písm. a) a § 322 ods. 3 Trestného poriadku, zrušil tento rozsudok ako aj všetky naň obsahovo nadväzujúce rozhodnutia, pokiaľ vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad a podľa § 388 ods. 1 Trestného poriadku prikázal najvyššiemu súdu, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol.

Obvinený Q. Á. vo svojich písomných vyjadreniach k dovolaniu v podstate uviedol, že k jeho oslobodeniu došlo v dôsledku neodstrániteľnej procesnej chyby, pre ktorú sa odvolací súd nezaoberal skutkovým stavom. Nakoľko uvedená okolnosť nezodpovedá dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku, navrhol toto dovolanie odmietnuť, resp. zamietnuť, na čom zotrval aj na verejnom zasadnutí dovolacieho súdu.

Obvinený I. Č. sa k dovolaniu ministra nevyjadril. Na verejnom zasadnutí dovolacieho súdu prostredníctvom obhajcu navrhol podané dovolanie zamietnuť.

Prokurátor Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky navrhol podanému dovolaniu vyhovieť.

Najvyšší súd ako súd dovolací po zistení, že dovolanie ministra spĺňa všetky formálne podmienky uvedené v § 382 písm. a), b) a d) až f) Trestného poriadku, preskúmal na verejnom zasadnutí v rozsahu uplatnenej námietky zákonnosť a odôvodnenosť výrokov napadnutého rozsudku a dospel k záveru o naplnení dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku.

Podľa § 371 ods. 3 Trestného poriadku minister spravodlivosti podá dovolanie aj proti právoplatnému rozhodnutiu vychádzajúcemu zo skutkového stavu, ktorý bol na základe vykonaných dôkazov v podstatných okolnostiach nesprávne zistený, alebo ak boli pri zisťovaní skutkového stavu závažným spôsobom porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci.

Prostredníctvom uvedeného dovolacieho dôvodu možno účinne namietať podstatné chyby jednak (i) pri hodnotení dôkazov (vedúce k nesprávnym skutkovým záverom) alebo tiež (ii) v procese objasňovania veci. Pritom platí, že kým prvé pochybenie môže nastať samostatne, druhé (avšak fakticky predchádzajúce) sa musí nutne prejaviť aj v nesprávnom dôkazno-hodnotiacom (skutkovom) úsudku. Samotné pochybenie v procese objasňovania veci by totiž inak nemalo žiadny vplyv na konečné postavenie obvineného a vysloveniu dotknutého dovolacieho dôvodu by tak bránila absencia materiálneho kritéria podľa § 371 ods. 5 Trestného poriadku. K naplneniu tohto dovolacieho dôvodu preto dôjde vtedy, ak súd v rozpore s ustanoveniami Trestného poriadku (alebo osobitného zákona) upravujúcimi zabezpečovanie, resp. vykonávanie dôkazov označí tieto za nezákonné a z toho dôvodu na ne pri hodnotení neprihliadne, za predpokladu, že táto chyba postihuje dôkazy s potenciálom ovplyvniť skutkové zistenia.

Spravujúc sa týmito všeobecnými východiskami, dospel dovolací súd k záveru, že odvolací súd v tejto veci nesprávnou interpretáciou stanoviska uverejneného v Zbierke pod č. 33/2019 a v nadväznosti na to aj ustanovení, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci (§ 119 ods. 3, § 206 ods. 2 a § 2 ods. 12 Trestného poriadku), zo skutkových dôvodov oslobodil obvinených spod obžaloby.

Najvyšší súd v stanovisku uverejnenom v Zbierke pod č. 33/2019 uviedol (zjednodušene), že uznesenie o začatí trestného stíhania podľa § 199 Trestného poriadku sa môže vzťahovať iba na skutky, ktoré sa už stali. Uplatniac tento retrospektívny pohľad, trestnoprávne kolégium zásadným spôsobom zmenilo dovtedajšiu rozhodovaciu prax, kedy orgány činné v trestnom konaní a súdy bez väčších výhrad vzťahovali účinky začatia trestného stíhania podľa § 199 ods. 5 Trestného poriadku aj na skutky spáchané až po vydaní takéhoto uznesenia. Táto judikatúrna zmena pritom vyvolala účinky nielen pro futuro, t. j. vo vzťahu k následným trestným konaniam, ale mala dopad aj na už prebiehajúce trestné konania. Pri zvažovaní týchto spätných dopadov uplatnilo trestnoprávne kolégium materiálny (a nie prísne procesne-formálny) prístup, keď v bode IV. označeného stanoviska vyslovilo, že pri posudzovaní zákonnosti a procesných účinkov rozhodnutia, návrhu na rozhodnutie alebo postupu v konaní (orgánom s pôsobnosťou na taký prieskum podľa Trestného poriadku) je relevantný vecný obsah predmetu dotknutého prieskumu, nie formálne označenie jeho názvu a právneho podkladu. Zo zodpovedajúcej časti odôvodnenia zároveň vyplýva, že tento postup je uplatňovaný univerzálne, teda aj vo vzťahu k tomu, či došlo k začatiu trestného stíhania „vo veci“, a od ktorého momentu, resp. či je uplatnený dôkazný postup použiteľný ako podklad pre rozhodovanie súdu.

Na tento materiálny prístup následne nadviazalo aj rozhodnutie najvyššieho súdu uverejnené v Zbierke pod č. 63/2022, podľa ktorého, ak pred vydaním uznesenia o vznesení obvinenia podľa § 206 Trestného poriadku nebolo pre skutok, pre ktorý bolo vznesené obvinenie, vydané procesne účinné uznesenie o začatí trestného stíhania podľa § 199 Trestného poriadku, neznamená to bez ďalšieho, že trestné stíhanie pre daný skutok nebolo vôbec začaté. V takejto procesnej situácii treba uznesenie o vznesení obvinenia,

ktoré spĺňa zákonné náležitosti podľa § 206 ods. 3 Trestného poriadku, považovať vzhľadom na § 206 ods. 2 Trestného poriadku aj za uznesenie o začatí trestného stíhania, a to i vtedy, ak v jeho výroku nie je ustanovenie § 199 Trestného poriadku formálne uvedené. Procesnú použiteľnosť zabezpečených dôkazov, okrem dôkazov, ktoré bolo možné získať z dôkazných prostriedkov aj pred začatím trestného stíhania podľa Trestného poriadku alebo podľa osobitného zákona (§ 119 ods. 3 Trestného poriadku), je nutné ale vždy posudzovať so zreteľom na to, že k začatiu trestného stíhania došlo až okamihom vydania uznesenia o vznesení obvinenia.

Z uvedeného pre posudzovanú vec vyplýva, že účinky začatia trestného stíhania podľa § 199 Trestného poriadku je nutné spájať s uznesením o vznesení obvinenia z 19. marca 2015, ktoré spĺňa náležitosti podľa § 206 ods. 3 Trestného poriadku a pokrýva inkriminované skutky zo 6. a 17. októbra 2014. Počnúc vydaním uznesenia o vznesení obvinenia tak orgány činné v trestnom konaní v zmysle § 206 ods. 2 a § 199 ods. 5 Trestného poriadku boli oprávnené v plnej šírke zadávať dôkazy použiteľné v konaní pred súdom. Pokiaľ ide o vybrané spektrum dôkazov (vrátane obrazovo-zvukových záznamov podľa § 114 Trestného poriadku), ich použiteľnosť v súdnom konaní nie je podmienená skorším začatím trestného stíhania, keďže k ich zákonnému zadávaniu môže dochádzať i pred začatím trestného stíhania.

Zistená mylná interpretácia ustanovení § 119 ods. 3 a § 206 ods. 2 Trestného poriadku zo strany odvolacieho súdu vyústila v rozpore s § 2 ods. 12 Trestného poriadku do prinajmenšom predčasného skutkového záveru o úplnej dôkaznej núdzi a oslobodeniu obvinených podľa § 285 písm. a) Trestného poriadku zo skutkov, za ktoré boli pôvodne uznaní za vinných, čím bolo zároveň zásadným spôsobom ovplyvnené ich postavenie (§ 371 ods. 5 Trestného poriadku).

Nad rámec dovolacieho prieskumu dovolací súd pre úplnosť dopĺňa, že na oslobodenie obvineného I. Č. neboli splnené náležitosti tzv. dobrodenia v súvislostiach (beneficium cohaesionis) podľa § 324 Trestného poriadku. O tomto obvinenom totiž nebolo rozhodnuté tým istým rozsudkom ako o obvinenom - odvolateľovi Q. Á. (rozhodnutie uverejnené v Zbierke pod č. 22/2001-II.) a jeho odsúdenie bolo navyše výsledkom prijatého vyhlásenia o vine podľa § 257 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, v rozsahu ktorého je dotknuté rozhodnutie podľa § 257 ods. 5 Trestného poriadku nenapadnuteľné odvolaním ani dovolaním okrem dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Napriek tomu, že § 324 Trestného poriadku po splnení tam uvedených podmienok umožňuje, resp. prikazuje odvolaciemu súdu vstupovať do právoplatných výrokov rozsudku, osobitné ustanovenie § 257 ods. 5 Trestného poriadku vylučuje túto právomoc odvolacieho súdu, ak záveru o vine predchádzalo rozhodnutie podľa § 257 ods. 7 Trestného poriadku o prijatí vyhlásenia obžalovaného o vine alebo nepopieraní spáchania skutku podľa § 257 ods. 1 písm. b) a c) Trestného poriadku. Nápravu v uvedených prípadoch môže poskytnúť v značne obmedzenom rozsahu iba dovolací súd na základe dovolania ministra (rozhodnutie uverejnené v Zbierke pod č. 12/2017).

Úlohou najvyššieho súdu bude znovu konať a rozhodnúť o odvolaniach obvineného Q. Á. a prokurátora, rešpektujúc pritom závery vyplývajúce z tohto rozhodnutia (§ 391 ods. 1 Trestného poriadku). V prípade obvineného I. Č. sa zrušením napadnutého rozsudku odvolacieho súdu obnovia účinky odsudzujúceho rozsudku Špecializovaného trestného súdu zo 4. júla 2017, sp. zn. PK-1T/35/2016, bez potreby akéhokoľvek ďalšieho konania.

Tento rozsudok prijal najvyšší súd jednomyseľne.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.